

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

У межах нашої наукової статті нами було, з одного боку, визначено та схарактеризовані етапи формування креативної компетентності майбутнього фахівця, а, з іншого, – було репрезентовано характерні риси креативності майбутнього фахівця декоративно-прикладного мистецтва. Отже, ми означили особистісні якості майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва відповідно до етапів формування в них креативної компетентності. Виявлено низку суперечностей у визначенні етапів формування креативної компетентності, тому нами було запропоновано авторський варіант вирішення зазначеної проблеми.

Мета роботи полягає у виокремленні етапів формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва.

Методологічну основу дослідження складає визначення понятійно-категоріального апарату дослідження, включає обґрунтування теоретичних засад, аналіз та систематизацію існуючого досвіду, охоплює аналіз публікацій, присвячених питанню, що вивчається, у друкованих періодичних виданнях.

Наукова новизна роботи. Спираючись на науково-дослідні доробки сучасних науковців нами виділено етапи формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва.

Висновки. Нами були виокремлені такі етапи, як інтуїтивно-початковий етап, навчально-пошуковий, креативно-продуктивний, індивідуально-креативний. Було визначено особистісні якості майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва відповідно до етапів формування в них креативної компетентності. На першому етапі, інтуїтивно-початковому, майбутні фахівці декоративно-прикладного мистецтва повинні демонструвати відкритість, сміливість в рішеннях, швидкість мислення, гнучкість мислення, прагнення до пізнання нового, винаходів, до креативного рішення. На навчально-пошуковому етапі повинні виявляти бажання до отримання нових знань, здатність до генерування ідей, несподіваних рішень, до самостійного прийняття рішень. На креативно-продуктивному етапі фахівці виявляють професійну компетентність, прагнення до збагачення власного декоративно-прикладного досвіду. Індивідуально-креативний етап характеризується виявленням самостійного формування знань, самостійного вирішення навчально-професійних проблем; вмінь розробляти і проектувати власну діяльність.

Ключові слова: креативна компетентність, майбутні фахівці декоративно-прикладного мистецтва, етапи.

Постановка проблеми. Формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва в закладах вищої освіти, вважаємо за необхідне особливу увагу зосередити на дотриманні поетапності й послідовності в процесі формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва в закладах вищої освіти. Припускаємо, що результат сформованості креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва залежить від етапності й послідовності процесу формування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методичні аспекти розвитку творчого потенціалу, творчих здібностей учнівської та студентської молоді обґрунтовано в наукових працях таких учених, як: Г. Альтшуллер, О. Кучерявий, О. Матюшкін, А. Сологуб, А. Хуторської та ін. Психолого-педагогічні аспекти розвитку креативності студентської молоді розглядали В. Мороз, Т. Фрицок, Л. Харченко, Л. Шрагіна та ін. Проблема формування креативності студентської молоді репрезентовано в дослідженнях останніх років (В. Боксгорн, І. Брякова, Ю. Варлакова, І. Гриненко, Т. Гусева, Т. Желткова, О. Куцевол, В. Мороз, І. Шахіна). Незважаючи на численні дослідження зазначеної проблеми, проблема формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва розроблена недостатньо повно і не знайшла достатнього висвітлення в сучасних наукових дослідженнях, незважаючи на її значущість для теорії й практики професійної освіти.

Мета статті полягає у виокремленні етапів формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва, а також у виокремленні характерних рис креативності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва відповідно до етапів формування в них креативної компетентності.

Методологія. Методологічну основу дослідження складає визначення понятійно-категоріального апарату дослідження, включає обґрунтування теоретичних засад, аналіз та систематизацію існуючого досвіду, охоплює аналіз публікацій, присвячених питанню, що вивчається, у друкованих періодичних виданнях.

Наукова новизна. Спираючись на науково-дослідні доробки сучасних науковців нами виділено етапи формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва.

Результати дослідження. У загальнопедагогічному контексті набуття креативних вмінь та навичок в процесі фахової підготовки майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва переважно відбувається на основі передачі практичних навичок і умінь від майстра-викладача до майбутніх фахівців, тому процес навчання завжди відбувається поетапно за принципом від простого до складного. Тому, формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва відбуватиметься на основі взаємозумовлених етапів у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти, які нам необхідно з'ясувати й визначити в межах нашого науково-педагогічного дослідження.

Виходячи з цього поетапність формування креативності подається як: по-перше, проявляється у пошуково-перетворюючій активності та реалізується у подоланні стереотипу поведінкового акта, а також у порушенні одноманітності у взаєминах з дійсністю; по-друге, проявляється у продуктивному перетворенні і створенні нових об'єктів, з одночасним удосконалюванням варіативності, продуктивності та якості дій індивіда; по-третє, розвиваючись у діяльності і поєднуючись з провідними мотивами, вона функціонально закріплюється у структурі особистості і виявляється як здатність до продуктивної зміни і створення якісно нового, що є підтвердженням формування творчого стилю діяльності майбутнього фахівця [3, 34]. Очевидно, що формування креативності відбувається, з одного боку, у залежності від особливостей і умов перебігу процесу творчості, а, з іншого, реалізується у ньому і представляє його мотиваційно-потребнісну основу.

Спираючись на ґрунтовну наукову роботу останніх років С. Горбаня, який запропонував такі етапи формування професійної компетентності майбутнього художника, який вміщує такі етапи, як: адаптивний, становлення, який складається із професійно-репродуктивного та особистісно-продуктивного етапів і творчий [2, 116]. Такі етапи є принципово важливими, оскільки адаптивний етап в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва характеризується пристосуванням студентів до нових життєвих соціокультурних реалій; формуванням первинних знань та вмінь щодо професійної діяльності майбутніх фахівців, на основі певних алгоритмів фахового спрямування чи відпрацьованих схем. Наступний етап формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва є становлення, який складається з двох стадій: професійно-репродуктивна і особистісно-продуктивна стадії. На цій стадії відбувається набування переважно професійних знань та вмінь в галузі декоративно-прикладного мистецтва, яка передбачає розвиток мотиваційно-потребнісного компоненту у професійній самореалізації, актуалізацію пізнавальної рефлексії, оволодіння цінностями і смислами професійної діяльності в галузі декоративно-прикладного мистецтва; розвиток креативного мислення. На особистісно-продуктивному етапі відбувається прийняття особистісного сенсу професійної діяльності, що сприятиме пошуку й формуванню індивідуального стилю професійної діяльності. Останній етап – це етап творчий, який характеризується практичною реалізацією професійного становлення майбутнього фахівця декоративно-прикладного мистецтва, формування вмінь здійснювати необхідну корекцію на основі самоаналізу професійної діяльності [2, 116–120].

Втім, рівні науковці мають дещо відмінні точки зору щодо етапів формування креативності майбутніх фахівців. Так, на думку С. Войцехівської, у процесі підготовки спеціаліста у вищому закладі освіти розвиток його професійних умінь і творчих здібностей проходить декілька етапів, а саме: інтуїтивний, репродуктивно-творчий, творчо-репродуктивний і, безпосередньо, творчий [1, 47]. Отже, на рівні інтуїтивному відбувається навчання майбутніх фахівців, які працюють за регламентованими інструкціями і правилами, тобто вони працюють за інструкціями і шаблонами, надаючи перевагу роботі строго контрольованій викладачем. Наступний, другий рівень, – це репродуктивно-творчий, на якому студенти задовільно справляються з вирішенням типових проблем на репродуктивному рівні. Третій рівень, творчо-репродуктивний, передбачає, що майбутні фахівці мають достатньо сформовану систему знань, умінь та навичок, які дають змогу в основному успішно виконувати професійні завдання з використанням елементів індивідуальної креативності. Творчий рівень є найвищим рівнем у розвитку фахових умінь і навичок, оскільки на цьому етапі студенти виявляють виражену професійну спрямованість особистості, розвинуті професійні вміння [1, 47–48].

Про важливість поетапності щодо розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців з графічного дизайну доводить китайський дослідник Цзя Яочен, який зазначає, що виділяє три етапи розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців з графічного дизайну, а саме: установчий, навчальний і творчо-продуктивний, кожен з яких має специфічну характеристику [4, 122]. Перший, установчий етап, передбачає формування ціннісного ставлення майбутніх фахівців до професії; установку на формування цілеспрямованості в навчально-професійній діяльності; актуалізацію потреби майбутніх фахівців в професійному самопізнанні, самовираженні, саморозвитку, самовдосконаленні, рефлексії. Другий етап є навчальним, який передбачає засвоєння наукових основ його професійної діяльності; формування вмінь аналізу проектного виробу, прогнозування потреб суспільства в розробленні й упровадженні різних інноваційних креативних технологій та продуктів професійної діяльності. Третій етап, творчо-продуктивний, передбачає творчу продуктивність щодо формування авторського стилю діяльності; використання, поповнення і вдосконалення знань, умінь і навичок; цілеспрямованість і самостійне виконання проектів; адекватну оцінку й своєчасну корекцію результатів власної діяльності [4, 122–123].

Визнаючи вагомість й необхідність впровадження другої педагогічної умови, а саме: дотримання поетапності й послідовності в процесі формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва в закладах вищої освіти, нами було запропоновано власну стратегію поетапного формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва.

Спираючись на науково-дослідні доробки І. Войцехівської, С. Горбаня, В. Сластьоніна, Цзя Яочен та ін. нами виділено такі етапи формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва так, як інтуїтивно-початковий етап, навчально-пошуковий, креативно-продуктивний, індивідуально-креативний.

Вважаємо такі етапи ключовими щодо формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва: інтуїтивно-початковий етап, навчально-пошуковий, креативно-продуктивний, творчий. Охарактеризуємо кожен з вищезазначених етапів.

На інтуїтивно-початковому етапі відбувається навчання майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва на основі шаблонів, інструкцій і правил, тобто вони працюють за інструкціями і шаблонами, надаючи перевагу роботі строго контрольованій викладачем. Цей етап характеризується виникненням слабкої креативної активності у майбутніх фахівців; підтвердженням в них інтересу до обраного професії в галузі декоративно-прикладного мистецтва.

Другий, навчально-пошуковий етап, характеризується впровадженням різних форм самостійної діяльності та активності майбутніх фахівців; знаходження прямих та альтернативних способів розв'язання професійних завдань прийняттям рішень бути суб'єктом власної діяльності й формуванням суб'єктної позиції. Формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва відбувається засобами навчання через послідовне опанування студентами технічних і технологічних особливостей стилів креативно-прикладного мистецтва та методом копіювання з поступовим ускладненням.

Третій етап креативно-продуктивний проявляється у пошуково-перетворюючій активності та реалізується у подоланні стереотипу поведінкового акта, а також у порушенні одноманітності у взаєминах з дійсністю. На цьому етапі формування креативної компетентності майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва відбувається через систему комплексного навчання з копіювання, яке передбачає перемальовування творів декоративно-прикладного мистецтва, розв'язання навчальних ситуацій-кейсів, виконання дослідницьких проектів, використання інформаційно-комунікаційних технологій для їх розробки.

Останній етап, четвертий, – це етап індивідуально-креативний, який характеризується практичною реалізацією професійного становлення майбутнього фахівця декоративно-прикладного мистецтва, формування вмінь здійснювати необхідну корекцію на основі самоаналізу професійної діяльності; систематизацію поглядів і установок щодо власного професійного шляху; знаходження свого власного індивідуального стилю.

Висновки. В контексті нашої науково-дослідної роботи нам необхідно, з одного боку, схарактеризувати етапи формування креативної компетентності майбутнього фахівця, а, з іншого, – визначити характерні риси креативності майбутнього фахівця декоративно-прикладного мистецтва. Тому ми означили особистісні якості майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва відповідно до етапів формування в них креативної компетентності. На першому етапі, інтуїтивно-початковому, майбутні фахівці декоративно-прикладного мистецтва повинні демонструвати відкритість, сміливість в рішеннях, швидкість мислення, гнучкість мислення, прагнення до пізнання нового, винаходів, до креативного рішення. В контексті професійної підготовки майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва, ключовим моментом є механізм включення інтуїції, що ґрунтується на гармонії художнього образу. На навчально-пошуковому етапі майбутні фахівці декоративно-прикладного мистецтва відрізняються від інтуїтивно-початкового етапу бажанням до отримання нових знань, здатністю до генерування ідей, несподіваних рішень, відчуття витонченості ідеї; демонстрування пошуково-перетворюючого стилю мислення, розвиненістю уявлення, самостійністю прийняття рішень. На креативно-продуктивному етапі майбутні фахівці відрізняються від інших етапів формування креативної компетентності наявністю в них підвищення професійної компетентності, розвитком відповідних вмінь та навичок до професійної діяльності, прагнення до збагачення власного декоративно-прикладного досвіду. На креативно-продуктивному етапі майбутні фахівці декоративно-прикладного мистецтва не тільки обумовлюють діяльність емоційно, але й самі зумовлюються нею. Індивідуально-креативний етап характеризується виявленням у майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва самостійного формування знань, самостійного вирішення навчально-професійних проблем; вмінь розробляти і проектувати власну професійноспрямовану діяльність, власного індивідуально-креативного стилю.

References

1. Войцехівська І. С., Ільєва О. П., Будяк Т. А. Формування креативності майбутніх фахівців. *Наукові записки Вінницького національного аграрного університету. Сер.: Соціально-гуманітарні науки.* 2013. Вип. 2. С. 45–50.
 Voitsekhivska, I. S., Ilijeva, O. P., Budiak, T. A. (2013). Formuvannia kreatyvnosti maibutnikh fakhivtsiv [Creativity aormation of future specialists.]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu – Scientific notes of the Vinnytsia National Agrarian University. Ser.: Sotsialno-humanitarni nauky*, 2, 45–50 [in Ukrainian].

2. Горбань С. І. Формування професійної компетентності майбутніх художників сакрального живопису з використанням інноваційних технологій : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кременчук, 2018.
Horban, S.I. (2018). Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh khudozhnykiv sakralnoho zhvyvopysu z vykorystanniam innovatsiinykh tekhnolohii [Formation of professional competence of future artists of sacred painting with the use of innovative technologies]. *Candidate's thesis*. Kremenchuk [in Ukrainian].
3. Фурман А. В., Шандрук С. К. Психологічні особливості розвитку професійної креативності майбутніх фахівців соціогуманітарного профілю. *Науково-методичні підходи до викладання управлінських дисциплін в контексті вимог ринку праці*. Дніпропетровськ, 2013. С. 32–36.
Furman, A. V., Shandruk, S. K. (2013). Psykholohichni osoblyvosti rozvytku profesiinoi kreatyvnosti maibutnikh fakhivtsiv sotsiohumanitarnoho profilu [Psychological features of the development of professional creativity of future socio-humanitarian specialists]. *Naukovo-metodychni pidkhody do vykladannia upravlinskykh dystsyplin v konteksti vymoh rynku pratsi – Scientific and methodological approaches to the teaching of management disciplines in the context of labor market requirements*. Dnipropetrovsk, 32–36 [in Ukrainian].
4. Цзя Яочен. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців з графічного дизайну у професійній підготовці: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Київ, 2017.
Tszia, Yaochen (2017). Rozvytok tvorchoho potentsialu maibutnikh fakhivtsiv z hrafichnoho dyzainu u profesiinii pidhotovtsi [Development of creative potential of future graphic design specialists in professional training]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Li Xiaoxia

ORCID 0000-0003-0286-8850

Graduate student of the Department of Pedagogy,
State institution «Luhansk Taras Shevchenko National University»
(Starobilsk, Ukraine), E-mail: savsevik@gmail.com

STAGES OF FORMATION OF CREATIVE COMPETENCE OF FUTURE DECORATORS OF DECORATIVE AND APPLIED ARTS

In the framework of our scientific article we have, on the one hand, identified and characterized the stages of formation of creative competence of the future specialist, and, on the other hand, we have represented the characteristic features of creativity of the future professionals of decorative and applied arts. Hence, we have identified the personal qualities of future professionals in decorative and applied arts in accordance with the stages of formation of creative competence in them. A number of contradictions in certain stages of formation of creative competence were revealed, therefore we offered the author's variant of the decision of the specified problem.

The purpose of the work is to single out the stages of formation of creative competence of future specialists in decorative and applied arts.

*The **methodological basis** of the study is the definition of the conceptual and categorical apparatus of research, includes substantiation of theoretical principles, analysis and systematization of existing experience, covers the analysis of publications on the issue under study in printed periodicals.*

***Scientific novelty of the work.** Based on the research achievements of modern scientists, we have identified the stages of formation of creative competence of future specialists in decorative and applied arts.*

***Conclusions.** We have singled out such stages as intuitive-initial stage, educational-search, creative-productive, individual-creative. The personal qualities of future specialists in decorative and applied arts were determined in accordance with the stages of formation of creative competence in them.*

At the first stage, intuitively initial, future specialists in decorative and applied arts must demonstrate sincerity, courage in decisions, flexibility of thinking, the desire to learn new things, inventions, creative solutions.

At the educational and exploratory stage, they must show a desire to acquire new knowledge, the ability to generate ideas, unexpected decisions, to make independent decisions. At the creative and productive stage, specialists show professional competence, the desire to enrich their own decorative and applied experience. The individual-creative stage is characterized by the identification of independent formation of knowledge, independent solution of educational and professional problems; ability to develop and design their own activities.

Keywords: *creative competence, future specialists of decorative and applied art, stages.*

Стаття надійшла до редакції 15.02.2021

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор С. О. Шехавцова